

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра цивільного права та процесу

«ДОГОВІР РОЗДРІБНОЇ КУПІВЛІ ПРОДАЖУ»

Міждисциплінарна курсова робота

Студента групи ПР-35

Галузь знань 08 Право

Спеціальність 081 Право

Тернович Юрій Михайлович

Науковий керівник: д.ю.н.,

завідувач кафедри цивільного права та
процесу

Лукасевич-Крутник Ірина Степанівна

Національна шкала _____

Кількість балів: _____

Оцінка: ECTS _____

Члени комісії:

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

Тернопіль - 2026

ЗМІСТ:

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ДОГОВОРУ РОЗДРІБНОЇ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ	
1.1. Договір роздрібної купівлі-продажу: поняття, юридична природа та ознаки..	5
1.2. Джерела правового регулювання договору роздрібної купівлі-продажу	7
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДЕННЯ ТА ВИКОНАННЯ ДОГОВОРУ	
2.1. Сторони договору та їх правовий статус.....	12
2.2. Порядок укладення, здійснення зобов'язань та виконання договору роздрібної купівлі-продажу.....	15
РОЗДІЛ 3. ЗАХИСТ ПРАВ СТОРІН ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД	
3.1. Порівняльний аналіз: регулювання в ЄС та США.....	17
3.2. Проблеми правозастосування та перспективи вдосконалення законодавства України у сфері роздрібної купівлі-продажу.....	19
ВИСНОВКИ.....	21
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	23

ВСТУП

Актуальність теми. В Україні спостерігається постійний розвиток ринкових відносин, який, як наслідок, посилює значення цивільно-правових договорів у сфері обігу товарів і послуг. Найбільш поширеним правовим засобом задоволення побутових потреб населення відіграє саме договір роздрібної купівлі-продажу, оскільки саме через нього здійснюється значна частина товарообігу та організовується взаємодія між суб'єктами підприємницької діяльності і споживачем. Практично кожна особа вступає майже щоденно купує продукти харчування, побутові товари, техніку, одяг чи інші речі для особистого використання, таким чином вступаючи у відповідні правовідносини. Договір роздрібної купівлі-продажу напряму пов'язаний із реалізацією цього права та у сучасних умовах цифровізації економіки, прогресу електронної комерції та розвитку дистанційної торгівлі його важливість стрімко зростає, що обумовлює необхідність детального наукового аналізу.

Дослідження є особливо актуальним через специфічні риси договору роздрібної купівлі-продажу, які відрізняють його від загального договору купівлі-продажу. Зокрема, це публічний характер договору, особливий склад сторін і його спрямованість на задоволення особистих потреб, а не виробничих чи підприємницьких. Відповідно до норм цивільного законодавства України, продавець за таким договором зобов'язується передати покупцеві товар для персонального використання, а покупець - прийняти його та здійснити оплату. Водночас правозастосовна практика демонструє певні проблеми, зокрема щодо захисту прав споживачів, визначення умов договору та встановлення відповідальності сторін. Це підкреслює необхідність ґрунтовного дослідження зазначених аспектів.

Метою курсової роботи є комплексний аналіз договору роздрібної купівлі-продажу як цивільно-правового інституту, виокремлення його особливостей, вивчення правового регулювання і визначення проблем реалізації на практиці.

Для реалізації поставленої мети передбачено виконання **таких завдань:**

1. дослідити термінологію і юридичну сутність договору роздрібної купівлі-продажу;
2. проаналізувати джерела правового регулювання цього договору;
3. охарактеризувати сторони договору та визначити їх правовий статус;
4. розглянути механізми захисту прав споживачів;
6. провести порівняльний аналіз міжнародного досвіду і визначити перспективні напрями розвитку національного законодавства.

Об’єктом дослідження виступають цивільно-правові відносини, що виникають у процесі роздрібної купівлі-продажу товарів.

Предмет дослідження складають норми цивільного законодавства України, які регламентують договір роздрібної купівлі-продажу, практика їх застосування, а також відповідні норми міжнародного права.

Джерельною базою дослідження стали норми українського законодавства та міжнародної практики, наукові праці, а також інформаційні та аналітичні матеріали, що регулюють і висвітлюють питання правовідносин, які виникають у сфері договору роздрібної купівлі-продажу. Зокрема використано положення Конституції України, Цивільного кодексу України, законів України «Про захист прав споживачів», «Про електронну комерцію», «Про захист персональних даних», а також нормативно-правових актів, що визначають правила здійснення роздрібної торгівлі продовольчими і непродовольчими товарами, порядок обміну і повернення товарів та обмеження реалізації окремих видів продукції.

Крім того враховано положення Конвенції ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів та нормативні акти Європейського Союзу і США щодо продажу товарів і захисту прав споживачів. Було використано наукові роботи, матеріали юридичних платформ та інформаційних ресурсів, які розглядають практичні аспекти захисту прав споживачів, особливості онлайн-покупок, принципи застосування публічної оферти та правила повернення товарів.

Структура курсової роботи. Курсова робота складається зі вступу, змісту, 3 розділів і 6 підрозділів, висновків та списку використаних джерел, який містить 21 найменування. Загальний обсяг роботи складає 25 сторінок.

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ДОГОВОРУ РОЗДРІБНОЇ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ

1.1. Договір роздрібно́ї купівлі-продажу: поняття, юридична природа та ознаки

Здійснення роздрібно́ї торгівлі вважається видом господарської діяльності, яка включає взаємодію продавця з споживачем через продаж товарів особистого, сімейного або домашнього використання, не дотичних до підприємницької сфери. Натомість покупець бере на себе обов'язок прийняти товар і здійснити його оплату відповідно до раніше погодженої ціни. Ключовою ознакою є саме тип і спрямованість товару, що дозволяє відмежувати роздрібну торгівлю від оптової, яка вже передбачена для подальшого перепродажу або професійного використання [6, с. 103]. Це демонструє інтеграцію елементів публічного права у сферу приватного регулювання з метою забезпечення балансу інтересів сторін та захисту менш економічно-захищеного суб'єкта - споживача.

Даний договір становить юридичну основу для виникнення специфічних цивільно-правових відносин, які належать до категорії зобов'язальних і несуть соціально-економічний та майновий характер. Одним із ключових його аспектів є публічно-правова природа, яка виявляється в обов'язку продавця здійснювати продаж товарів, за умов їх наявності, кожному бажаючому споживачеві. Проте, подібні зобов'язання накладають обмеження на свободу волі продавця, який не має права відмовити у продажу товару за винятком випадків, передбачених чинним законодавством України. В національному праві діють суворі обмеження на продаж певних товарів, які мають на меті захист здоров'я особи, безпеки чи економічних інтересів держави, деякі заборонені повністю, інші ж вимагають ліцензій або надання спеціальних документів [4].

Суб'єкти правовідносин, що виникають із цього типу договору, мають власні особливості у статусі та зобов'язаннях. Ними є продавець, як професійний учасник діяльності в межах підприємницької практики, та покупець, що є фізичною особою та купує товар для особистих потреб [18]. Тим не менш, в сучасних умовах розвитку цифрової економіки, варто дослідити питання

розмежування традиційної та дистанційної торгівлі, оскільки якщо в класичній моделі договір укладається усно, шляхом прямого контакту продавця з покупцем, видачею чеку про платіж, то в іншому випадку залучаються інформаційно-комунікаційні технології. Зокрема до їх переліку відносяться інтернет-магазини, маркетплейси, мобільні програми і застосунки та інші платформи. Ця особливість зумовила необхідність встановлення додаткових та посилення ефективності вже існуючих механізмів безпеки для учасників правовідносин, що закріплюються у спеціалізованому законодавстві щодо захисту прав споживачів.

Зміст таких правовідносин визначається наділенням взаємними правами та обов'язками продавця і покупця. Продавець зобов'язаний надати товар належної якості, забезпечити його відповідність стандартам і договірним умовам, надати покупцеві необхідну інформацію про товар, а якщо він обмежений у продажі то попередити про це та попросити надати підстави отримання такої речі [10]. Покупець, зі свого боку оглядає товар, приймає умови шляхом купівлі товару, після чого отримує чек як підтвердження. У сфері роздрібної торгівлі важливе значення мають спеціальні права покупців - такі як обмін товару, повернення грошових коштів або усунення недоліків у разі виявлення недоліків продукції.

Об'єктом правовідносин у межах договору роздрібної купівлі-продажу є товар - матеріальне благо, яке володіє чітко визначеними споживчими характеристиками і служить задоволенню певних потреб покупця [19]. Передача товару повинна відповідати встановленій процедурі, вимогам якості, безпеки і комплектності. Це не лише посилює позицію споживача як сторони договірних відносин, а й надає об'єкту ті характеристики, які безпосередньо впливають на реалізацію прав та обов'язків сторін.

Істотною ознакою правовідносин даного типу є також їхній спрощений порядок укладання, так як найчастіше договір роздрібної купівлі-продажу вважається укладеним усно, в момент фактичного придбання товару без обов'язкового оформлення письмового документа. Факт укладення підтверджують розрахункові документи, чеки або інші допустимі докази

передачі товару. Попри спрощену процедуру, така форма договору не знижує його юридичної сили, але породжує потребу у запровадженні додаткових гарантій для забезпечення захисту сторін, особливо покупця як споживача послуг. Такий підхід мотивований прагненням забезпечити справедливий баланс між професійним продавцем і кінцевим споживачем.

Таким чином, правовідносини, які виникають із договору роздрібної купівлі-продажу, мають багатогранний характер та поєднують елементи загальних особливостей цивільних зобов'язань зі спеціальними ознаками. Сучасний розвиток торгівлі, в тому числі електронна комерція та дистанційний продаж теж впливає на характер, регулювання і процедуру договірних взаємин.

Характер правового регулювання цього права обумовлений соціальною спрямованістю на задоволення особистих потреб фізичних осіб. Врахування слабшої позиції покупця відносно до продавця зумовлює необхідність встановлення більш ефективних механізмів.

1.2. Джерела правового регулювання договору роздрібної купівлі-продажу

Правове регулювання договору роздрібної купівлі-продажу ґрунтується на численних нормативних актах, які діють комплексно та визначають порядок укладення, виконання і припинення договорів, а також обов'язково враховують необхідність гарантування захисту прав споживачів. Така багаторівнева система правового регулювання зумовлена потребою стабільності й безпеки торговельної діяльності. У зв'язку з цим доцільно приділити увагу аналізу основних джерел правового регулювання договорів роздрібної купівлі-продажу та вивченню їхніх особливостей.

Законодавство, яке регулює договір роздрібної купівлі-продажу в Україні базується на сукупності національних нормативно-правових актів із різною юридичною силою та міжнародними нормами, які було імплементовано, які разом створюють структуру для ефективного врегулювання відповідних цивільно-правових відносин. Спостерігається, що на теперішній час діє інтеграція загальних норм цивільного права зі спеціальними положеннями,

спрямованими на захист прав споживачів з урахуванням особливості суб'єктного складу та важливість цих відносин у соціальному контексті.

В першу чергу, правове регулювання відносин у сфері роздрібної торгівлі закріплено й на Конституційному рівні, так як держава зобов'язана здійснювати контроль за якістю і безпечністю продукції для охорони здоров'я особи, прав споживача, гарантувати свободу підприємницької діяльності та передбачати право на судовий захист [5]. Тобто забезпечення належного рівня контролю і здійснення даних правовідносин стосується не просто елементу цивільно-правового регулювання, а є повноцінною складовою конституційних гарантій.

Наступним за юридичною силою виступає Цивільний кодекс України, який закладає фундаментальні положення щодо укладення, виконання та припинення договорів роздрібної купівлі-продажу. У ньому визначено статтю 698, яка регулює загальне поняття такого договору, термінологію, його публічний характер, а також основні права й обов'язки сторін [19]. Норми для роздрібної торгівлі доповнюються спеціальними правовими положеннями, які враховують потреби споживачів. До прикладу виставлення товару на вітрині, надання описів, каталогів продукту при здійсненні продажу регулюється статтею 699 ЦКУ та передбачає публічну пропозицію укласти договір. Інші статті, які підпадають під юрисдикцію правовідносин в роздрібній купівлі-продажі дають такі ж права, як і на загальній основі такого виду діяльності. Покупець так само має право на обмін дозволених товарів протягом 14 днів, отримувати інформацію, повертати річ, якщо були на це підстави та бути проінформованим про всі його права та обов'язки як споживача послуг.

Наступним важливим нормативним актом є Закон України «Про захист прав споживачів», так як встановлює додаткові гарантії для споживачів як вразливішої сторони в договірних відносинах і більш детально регламентує вище зазначені права покупців до моменту покупки, під час, після та у випадках їх порушення. Він прописує право знати всю інформацію про умови зберігання, виробника, порядок вирішення питання придбання товарів неналежної якості, визначає процедури обміну та повернення продукції, а також встановлює

відповідальність продавців. Завдяки цьому закону забезпечується посилений рівень захисту прав фізичних осіб у контексті роздрібної торгівлі [17]

Додатково до згаданого закону діють інші нормативні акти, які регулюють окремі аспекти торговельної діяльності та товарообігу, до яких належать правила здійснення господарської діяльності, норми щодо обігу спеціалізованих груп товарів, а також регуляції, що стосуються фінансових розрахунків у сфері торгівлі.

В умовах сучасного розвитку особливе місце займають нормативи, що стосуються електронної комерції та дистанційних форм продажу, адже стрімке впровадження цих технологій значно розширило сферу застосування договорів роздрібної купівлі-продажу. У такому форматі можуть продаватись будь-які товари, які купуються для особистого використання, тобто одяг, продукти, косметика, тощо. Головними відмінностями від інших типів договорів вважаються мета, призначення і кількість товару. Електронна форма додає до класичної процедури здійснення правовідносин у сфері роздрібної купівлі продажу використання інформаційно-комунікаційних систем для укладання правочинів. Підставами для законного здійснення такої діяльності є прозорість продавця, який має на платформі вказане повне найменування ФОП або ТОВ, контактних даних, місцезнаходження, порядок прийняття претензій та підтвердження офіційного здійснення роздрібної торгівлі. Потрібно створити документ з прописаними умовами оплати, доставки, повернення та всіх умов для клієнта, який є публічною офертою. Після покупки особа має отримати електронне підтвердження і вона має таке ж право на розірвання договору, повернення товару, як і в стандартній процедурі [12].

Підзаконні акти також є важливою складовою правового регулювання. Постанови Кабінету Міністрів України, правила торгівлі та нормативні акти органів виконавчої влади деталізують процедури продажу товарів, висувають вимоги щодо їхньої якості, умов зберігання та продажу, а також регламентують сервіси обслуговування споживачів. Ці документи мають практичне значення та

сприяють більш дієвому застосуванню законодавчих положень і конкретизують їх практичне застосування.

У сучасних умовах в Україні також діють державні стандарти, які визначаються скороченою аббревіатурою ДСТУ, та технічні регламенти. Вони визначають вимоги до якості та безпеки продукції, відповідність до санітарно-гігієнічних норм, наявність документального оформлення, маркування, інформації, чи є спеціальне обладнання або чи дотримано правила пожежної безпеки. Окремо розмежовують правила для продовольчих та непродовольчих товарів, спільним для обох груп вважається обов'язкове обслуговування державною мовою, документи про походження, маркування, офіційність та забезпечення споживача чеком. Проте для продовольчих товарів окремо суворо має дотримуватись температурний режим, товарне сусідство, термін придатності в закритій упаковці та після відкриття, і продаж протермінованих продуктів є категорично забороненим [15]. Натомість правила для непродовольчих товарів звертають увагу на технічну справність, забезпечення гарантійних зобов'язань, наданні інструкцій з експлуатації, а також обмін або повернення, що рідко застосовується до харчових продуктів [14].

Міжнародне правове регулювання у цій галузі базується передусім на імplementованих стандартах Європейського Союзу, які стосуються захисту прав споживачів та електронної комерції. Європейські директиви, зокрема щодо захисту прав споживачів, дистанційної торгівлі, безпеки продукції та боротьби з недобросовісною комерційною практикою, мають суттєвий вплив на розвиток українського законодавства. Проте, міжнародна спільнота вважає, що захист прав споживача має забезпечуватись правом країни, де він купує товар, оскільки ці умови є більш точні ніж загальні комерційні правила [21]. У межах євроінтеграційних зусиль Україна поступово адаптує власне законодавство до європейських норм, що сприяє посиленню механізмів захисту прав споживачів та розвитку сучасних форматів торгівлі.

Отже, особливістю правового регулювання таких відносин вважається ієрархія нормативних актів і деталізація в стандартах та технічних регламентах.

У випадках суперечностей між загальними положеннями цивільного законодавства і спеціальними нормами, які регулюють захист прав споживачів, перевага надається останнім як таким, що орієнтовані на забезпечення посиленого захисту інтересів громадян. Це відповідає принципам соціальної орієнтації та сприяє реалізації суспільно значущих функцій цивільного законодавства.

Правове регулювання договору роздрібної купівлі-продажу в Україні має комплексний характер, така структура дозволяє адекватно врегульовувати ці правовідносини, хоча й вимагає постійного вдосконалення та адаптації до реалій сучасного ринку.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДЕННЯ ТА ВИКОНАННЯ ДОГОВОРУ

2.1. Сторони договору та їх правовий статус

Суб'єктний склад договору роздрібної купівлі-продажу формує особливості правового регулювання та, на відміну від класичного договору купівлі-продажу, де обидві сторони перебувають у відносно рівних умовах, у даних правовідносинах законодавство враховує нерівність між професійним продавцем і споживачем. Визначення їх спеціального правового статусу вимагає запровадження додаткових гарантій для захисту прав обох сторін ефективно.

Відносини регулюються Цивільним Кодексом України та Законом України «Про Захист прав споживачів», за їх положеннями продавцем у роздрібній купівлі-продажу виступає суб'єкт підприємницької діяльності, який реалізує продаж товарів, в рамках своєї господарської діяльності. Це може бути офіційно зареєстрована особа як ФОП або юридична особа, так як його діяння є систематичним та орієнтованим на отримання прибутку, що накладає додаткові обов'язки щодо дотримання законодавчих норм. Він повинен мати відповідні коди КВЕД і, у певних випадках, відповідні ліцензії. В його обов'язки входить контроль вимог до якості продукції, забезпечення її безпеки та надання вичерпної інформації споживачам. Продавець повинен діяти добросовісно, забезпечувати належний сервіс і нести відповідальність за будь-які порушення договірних зобов'язань [18].

Також продавець зобов'язаний своєчасно надати повну та достовірну інформацію про товар, включаючи його характеристики, ціну, способи використання та інші важливі аспекти. Ця інформація має вирішальне значення для забезпечення права покупця ухвалити обґрунтоване рішення щодо придбання.

Особлива риса правового статусу продавця виражається в його обов'язку укладати договір із будь-яким споживачем за наявності товару, окрім випадків, передбачених чинним законодавством України. Це пояснюється публічним характером роздрібного договору, який обмежує свободу підприємця у виборі контрагента. Він може відмовити у продажі, якщо є віковий ценз і діє заборона

для осіб, які не досягли повноліття, що в Україні дорівнює 18 рокам, також можуть бути обмеження за місцем продажу, часом і вимогами до якості та ліцензування [7]. Не можна вводити в обіг незаконні товари, без маркування, контрабанду, конфіскації, зброю, специфічні заборонені речі, наркотичні речовини, крадене майно, тощо.

Статус покупця у договорі роздрібної купівлі-продажу належить фізичній особі, статус якої визначається метою придбання товару для особистого чи сімейного використання, не пов'язаного з підприємницькою діяльністю. Якщо покупець купує товар для подальшого перепродажу або використання у виробництві, такі відносини вже не можуть вважатися роздрібною торгівлею, в такому разі це має бути договір поставки [19]. Як споживач, покупець має право на додатковий правовий захист відповідно до законодавства. Його правове становище характеризується розширеними правами, спрямованими на забезпечення безпеки та якості придбаних товарів, а також можливістю захисту своїх інтересів у разі недотримання продавцем договірних умов, завдяки статусу споживача [17].

Почувається повну економічну та інформаційну залежність від продавця. Відтак законодавство запроваджує низку гарантій, серед яких право на отримання детальної інформації про товар, відповідність якості продукції та право висувати претензії і судові звернення, у випадку виявлення недоліків. Надається можливість змінити умови договору та розірвати його не так як у класичному договорі-купівлі продажу, так як немає звиклої письмової згоди споживача, проте, пропозиція товару на вітринах, в рекламі, вважається пропозицією і якщо покупець скористається нею, то прийме умови публічної оферти. Споживач може вимагати обміну чи повернення товару неналежної якості протягом 14 днів, а якщо аналогічного продукту вже немає, тоді має право на компенсацію. Але це діє за мови, якщо товар не використовувався, етикетка була збережена, чеки, пломби, ярлики та вигляд. Якщо був помічений дефект, він може зафіксувати його і вимагати зниження ціни, відшкодування витрат або

виправлення недоліку [8]. Такі заходи сприяють справедливості у договірних відносинах і посиленому захисту прав споживача.

Перелік товарів, які не підлягають поверненню можна знайти у Постанові Кабінету Міністрів України, де є перелік товарів, що не підлягають обміну і поверненню. До них входять засоби гігієни, медичні та фармацевтичні товари, вироби медпризначення, дитячі товари, білизна, домашній одяг для сну, постіль та інші, проте це стосується товарів належної якості і якщо буде виявлено якийсь брак, то його заміна або інше вирішення питання, буде діяти на загальних підставах [13].

У контексті розвитку електронної комерції та дистанційної торгівлі правовий статус учасників договору набуває нових нюансів. Взаємодія сторін часто здійснюється без безпосереднього контакту, що спричиняє труднощі в ідентифікації контрагентів і підвищує ризики порушення прав споживачів. В Україні це питання регулюється Законом України «Про електронну комерцію», Цивільним Кодексом і Законом «Про захист прав споживачів». Електронний правочин за юридичною силою прирівнюється до письмового договору, моментом укладення буде акцепт, прийняття замовлення або оплата товару. Так само діє підтвердження угоди, надання інформації, діють ті самі правила захисту та повернення або обмін товару, тобто закон діє ідентично. Нюанс є лише у захисті персональних даних в інтернеті, де покупець буде нести особисту відповідальність за її конфіденційність [16].

Таким чином, суб'єкти договору роздрібної купівлі-продажу володіють особливим правовим статусом, що суттєво відрізняє їх від загальних норм цивільного права. Кожен наділений власними гарантіями, зобов'язаннями та відповідальністю. Публічний характер цього договору, участь споживача як вразливішої сторони та підвищені стандарти до діяльності продавця обумовлюють потребу в запровадженні додаткових механізмів захисту прав і законних інтересів сторін у цих правовідносинах.

2.2. Порядок укладення, здійснення зобов'язань та виконання договору роздрібної купівлі-продажу

Укладення договору роздрібної купівлі-продажу має характерні риси, обумовлені його масовим застосуванням, публічністю і спрямованістю на задоволення потреб повсякденного чи особистого споживання. На відміну від інших видів цивільно-правових договорів, цей договір характеризується спрощеним порядком погодження умов, які найчастіше формуються безпосередньо під час придбання товару, що забезпечує його доступність і оперативність. Юридично цей договір оформлюється за принципом приєднання покупця до умов продавця, які переважно мають форму договору публічної оферти [3, с. 2].

Порядок укладення спершу реалізується через демонстрацію товарів на вітрині чи он-лайн каталозі, вказівку ціни, характеристик і умов продажу. Це буде вважатись або запрошенням укласти договір, або публічною офертою, що залежить від супутніх обставин. Акцепт з боку покупця відбувається шляхом виконання певних дій, зокрема вибору товару, в усній формі чи через «кошик» на сайті, оплати або оформлення замовлення, з отриманням чеку. Хоча письмовий документ при цьому не підписується, договір набуває повної юридичної сили [12].

Форма договору роздрібної купівлі-продажу зазвичай усна, а факт його укладення підтверджують розрахункові документи: касові чеки, квитанції чи інші підтверджуючі документи про оплату товару. У сфері дистанційної торгівлі чи електронної комерції доказами угоди слугують електронні документи, повідомлення чи інші цифрові засоби фіксації волевиявлення сторін. Така варіативність сприяє зростанню сучасних форм торгівлі, але вимагає відповідного правового регулювання [9 с. 681].

Виконання договору передбачає, що сторони повинні сумлінно виконувати свої зобов'язання. Продавець зобов'язаний надати покупцеві товар, який відповідає погодженим умовам щодо якості, асортименту, безпечності та комплектності. Також він зобов'язаний надати повну інформацію про товар, щоб

забезпечити свідомий вибір покупця, який отримав всю інформацію і зробив покупку. Недотримання цих вимог може стати підставою для звернення покупця з претензіями або вимогами. Покупець, зі свого боку, повинен прийняти товар і своєчасно його оплатити, як правило, це відбувається одночасно з передачею товару, що є характерною рисою роздрібної торгівлі, проте можуть застосовуватися й інші форми розрахунків, наприклад передоплата чи післяплата - це особливо поширено в електронній комерції.

Варто зазначити, що у випадку порушень з боку продавця або свідомого ігнорування стандартів і правил, покупець може звернутись з письмовою претензією у вигляді заяви з описом підстав для фіксації факту звернення. Другим етапом, по алгоритму дій і при подальшому ігноруванні, може бути звернення до Держспоживслужби, яка наділена функцією нагляду за дотриманням прав споживачів. Скарга до цього органу може подаватись через онлайн платформу «Е-споживач», що значно спрощує процедуру [1]. У рамках адаптації національного законодавства до стандартів Європейського Союзу було стало більш доступно врегульовувати спори через омбудсмена з прав споживачів. Останнім етапом може бути подання до суду, а за законом «Про захист прав споживачів» потрібно зазначити, що покупець від сплати судового збору буде звільнений.

Отже, договір роздрібної купівлі-продажу відзначається спрощеністю та гнучкістю процедур, орієнтованих на практичні потреби учасників. Однак ця простота вимагає відповідних правових гарантій для забезпечення належного виконання зобов'язань і захисту інтересів обох сторін. Скарги, пропозиції та врегулювання спорів є більш доступнішими, формат здійснення роздрібної купівлі-продажу є адаптивним та може бути також здійсненим через інтернет-платформи. Україна характеризується значним успіхом у даному питанні та досить сильним контролем за ситуацією на практиці, що позитивно впливає на внутрішні норми і гарантії прав для обох сторін правочину.

РОЗДІЛ 3. ЗАХИСТ ПРАВ СТОРІН ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

3.1. Порівняльний аналіз: регулювання в ЄС та США

В умовах сучасного розвитку міжнародної торгівлі та електронної комерції в Україні, гармонізації законодавства, особливої уваги заслуговує вивчення міжнародного досвіду правового регулювання договору роздрібної купівлі-продажу. Проведення порівняльного аналізу підходів, реалізованих у країнах Європейського Союзу та Сполучених Штатах Америки, дозволить не тільки теоретично виявити ключові тенденції еволюції законодавства у сфері захисту прав споживачів, а також визначити напрями для вдосконалення національної правової системи України. Всі три моделі мають на меті забезпечити стабільність торговельних відносин та захищати інтереси споживачів, але варто дослідити і їх відмінності.

У країнах Європейського Союзу правове регулювання договору роздрібної купівлі-продажу спирається на Директиви Парламенту і Ради ЄС про продаж товарів і цифровий контент, які проголошують принцип пріоритетного захисту прав споживачів. Вони регулюють рекламу, відповідність товару, права споживача і мають гарантійні терміни, до прикладу на всі товари визначеної законодавством категорії встановлюється обов'язкове право на ремонт та доступ до запчастин протягом певної кількості років. Для он-лайн покупок також діє безумовне право на відмову від договору протягом 14 днів без пояснень і з елементом тягаря доведення того, що споживач був проінформований про це право попередньо продавцем [11].

Європейський підхід вирізняється глибокою деталізацією правових норм щодо змісту договорів, високими вимогами до прозорості інформування споживачів та передбаченням численних гарантій у разі придбання товарів неналежної якості. Також висуваються суворі вимоги до оприлюднення повної інформації про товар, його ціну, умови доставки та процедуру повернення, що сприяє підвищенню прозорості комерційних операцій.

Натомість у Сполучених Штатах правове регулювання договору не має єдиного федерального закону про захист прав споживачів, тому все регулюється

на рівні окремих штатів через Єдиний комерційний кодекс. Роздрібна купівля-продаж значною мірою ґрунтується на принципі свободи договірних відносин із мінімальним втручанням держави у процес. Ключовими положеннями вважаються політика повернення, де за загальним правилом після 14-денного терміну, окрім випадків дефектів, не можна безпідставно повернути товар, якщо не сподобався покупцеві.. Також є поняття неявної гарантії придатності, це означає, що товар має працювати за призначенням і бути придатним для здійснення функцій, звичайних для його типу. Продавці можуть відмовитись від гарантії, зазначивши письмово про дефекти і всі особливості. Центральну роль також відіграє і судова практика та внутрішня політика комерційних організацій, тобто американська модель вирізняється більшою свободою у формуванні умов договорів і меншою кількістю імперативних норм порівняно з європейським підходом.

Судова практика Америки виробила сталий механізм компенсації збитків за порушення умов договорів та можливість ініціювання колективних позовів. Такий підхід стимулює розвиток конкурентного середовища та сприяє гнучкості ринкових відносин. Однак він може створювати певні ризики недостатнього рівня захисту споживачів, особливо в умовах асиметрії сил між сторонами договору.

Українська модель захисту споживачів та регулювання у сфері правовідносин, які виникають з договором роздрібної купівлі-продажу, є сильнішою за американську через гарантії на законодавчому рівні. США має принцип *caveat emptor*, тобто «нехай покупець буде обачним», державні структури мінімально втручаються у відносини сторін, вважаючи слабшою стороною покупця, натомість Україна та ЄС вважають навпаки.

Україна запозичує практику Європейського союзу через гармонізацію законодавства і створення єдиних правил для бізнесу та безпечного середовища. До прикладу застосувалась стандартизація цифрового контенту, позасудове врегулювання через медіацію, спеціальних омбудсменів за лічені дні, без очікування на рішення суду та впровадилось право на ремонт і гарантії, якщо це

стосується техніки. Проте в деяких моментах, вона може навіть випереджати багатьох країн-учасниць завдяки цифровізації, яка ще не є настільки розвинутою у більш консервативних країнах з їх паперовою бюрократією.

3.2. Проблеми правозастосування та перспективи вдосконалення законодавства України у сфері роздрібної купівлі-продажу

Сучасна динаміка розвитку торговельних відносин, цифровізація економіки та стрімке поширення електронної комерції створюють нагальну потребу в постійному вдосконаленні правового регулювання договору роздрібної купівлі-продажу. Попри наявність сильної та розвиненої національної нормативної бази, практика застосування законодавчих норм демонструє цілу низку викликів, пов'язаних із захистом прав споживачів, функціонуванням інтернет-магазинів, реалізацією гарантійних обов'язків і забезпеченням належного виконання зобов'язань продавцями.

Найбільш актуальною сферою для вдосконалення вважається дистанційна торгівля на інтернет-платформах, споживачі нерідко зіштовхуються із такими проблемами, як неналежна якість товарів, відсутність достовірної інформації про продавця та складнощі в поверненні коштів за неякісну продукцію. Ситуація ускладнюється, коли торгівля здійснюється через маркетплейси, де окреслення відповідальності реального продавця стає проблематичним, особливо якщо він знаходиться за межами України. До прикладу в таких популярних платформах як Temu або Aliexpress, немає універсального способу вирішення проблем з продавцями, права базуються на правилах самих інтернет-ресурсах, міжнародному праві та законодавстві України. Проте спір вирішується на внутрішніх правилах, теоретично є можливість звернутись до суду, однак виконати це рішення проти продавця в Китаї практично неможливо. Таким чином, чинне законодавство вимагає подальшого вдосконалення з врахуванням сучасних реалій цифрової торгівлі [20].

Найпопулярнішим на практиці виділяють кілька проблем, які можуть вирішуватись як і на рівні місця купівлі, так і з подальшим поданням скарг чи заяв до відповідних органів. Поширеними спорами вважається визначення

істотних недоліків, спори при он-лайн покупках, гарантійні зобов'язання, неоригінальні запчастини чи складові і невідповідність цінників на полицях.

Значна частина судових розглядів у цій сфері стосується повернення коштів за товари неналежної якості, відшкодування моральної шкоди, виконання гарантійних зобов'язань та вирішення спорів у рамках електронної комерції. Це ще раз свідчить про істотність та багатогранність регуляції договорів роздрібної купівлі-продажу і підтверджує необхідність постійного вдосконалення їх правового забезпечення.

Таким чином, серед ключових пропозицій щодо покращення законодавства варто виділити чітке визначення правового статусу електронних торговельних платформ, охоплення продажу цифрового контенту або товарів з штучним інтелектом, спрощення процедур повернення товарів, створення ефективних механізмів електронного підтвердження укладення договору і розробку додаткових гарантій для споживачів у електронній торгівлі. Не менш важливою є активізація просвітницької роботи серед населення та баланс між інтересами покупців та продавців.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження було встановлено, що договір роздрібної купівлі-продажу є однією з найпоширеніших форм правових відносин у сучасному цивільному обороті, оскільки саме через нього відбувається задоволення особистих, повсякденних потреб населення в товарах і послугах. Він поєднує у собі загальні риси цивільно-правових зобов'язань зі спеціальними елементами, обумовленими участю споживача як слабшої сторони правовідносин, але більш захищеним на законодавчому рівні. Регулювання таких договорів відбувається на основі комплексу нормативно-правових актів, серед яких особливе значення мають Конституція України, Цивільний кодекс України, Закон України «Про захист прав споживачів», «Про електронну комерцію», а також інші нормативні акти, що стосуються торговельної діяльності та електронної комерції.

У ході написання курсової роботи було проаналізовано теоретико-правові засади здійснення правочинів у сфері роздрібної купівлі-продажу, визначено термінологію, ознаки та спеціальні елементи пов'язані із характером договору, професійною діяльністю продавця, статусу покупця і міжнародного досвіду у цьому контексті.

Важливим викликом сучасності є стрімкий розвиток дистанційної торгівлі та електронної комерції, ці явища істотно змінюють порядок укладення й виконання договорів. Однак водночас цифровізація торговельної сфери містить вже існуючі загрози та створює нові виклики для прав споживачів, тим самим актуалізуючи потребу в адаптації законодавства до умов цифрової економіки.

Порівняльний аналіз регулювання договорів роздрібної купівлі-продажу в країнах Європейського Союзу та Сполучених Штатах Америки демонструє різні підходи до забезпечення балансу між свободою підприємницької діяльності та захистом інтересів споживачів. Досвід цих країн показав сильні сторони законодавства України і визначив орієнтир для подальших рекомендацій у вдосконаленні.

У зв'язку з цим важливим завданням для українського законодавства буде подальша гармонізація з європейськими стандартами, удосконалення механізмів захисту прав покупців та адаптація до практичних цифрової торгівлі і добросовісної конкуренції. Реалізація цих заходів сприятиме підвищенню ефективності правового регулювання та забезпеченню належного рівня захисту учасників договірних відносин.

Список використаних джерел:

1. Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів - Електронне звернення громадян. *ДЕРЖПРОДСПОЖИВСЛУЖБА*. URL: <https://consumer.dpss.gov.ua/e-form/> (дата звернення: 29.04.2026).
2. Договір купівлі-продажу: основні засади та понятійний апарат. *Освіта.UA*. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/law/9240/> (дата звернення: 25.04.2026).
3. Дубова Д., Сухоребра Т. ОСОБЛИВОСТІ ДОГОВОРУ РОЗДРІБНОЇ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ. 2019. С. 1–3. URL: http://www.vtei.com.ua/konfa/28_02/2/3.pdf (дата звернення: 25.04.2026).
4. Заборонені товари і послуги. *Сайт міста Львова - 032.ua*. URL: <https://www.032.ua/info/classified-rules/113/zaboroneni-tovari-i-poslugi> (дата звернення: 27.04.2026).
5. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 24.04.2026).
6. Паєнок А. О. Правова характеристика порядку укладення договору роздрібної купівлі-продажу товарів. *НАУКОВИЙ ВІСНИК ПУБЛІЧНОГО ТА ПРИВАТНОГО ПРАВА* : Наук. ст., м. Київ. Київ, 2017. С. 102–107. URL: https://www.nvppp.in.ua/vip/2017/5/tom_1/23.pdf (дата звернення: 24.04.2026).
7. Перелік обмежень щодо продажу підакцизних товарів. *Головне управління ДПС в Одеській області*. URL: <https://od.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/706433.html> (дата звернення: 24.04.2026).
8. Повернення товару в Україні: закон, терміни, поради юристів - Адвокатське бюро «Ципін і партнери». *Адвокатське бюро «Ципін і партнери» - Адвокати для вас і вашого бізнесу*. URL: <https://tsypin.partners/jak-povernuti-tovar-u-magazin-gajd-vid-ju/> (дата звернення: 29.04.2026).

9. Полуніна О. УКЛАДАННЯ ДОГОВОРУ РОЗДРІБНОЇ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ ЧЕРЕЗ МЕРЕЖУ ІНТЕРНЕТ. Одеса, 2017. С. 680–682. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/de501288-79f8-4acc-ae90-b6e3ec525dd2/content> (дата звернення: 24.04.2026).

10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обмеження обігу підакцизних товарів, пристроїв для споживання тютюнових виробів без їх згоряння та посилення контролю за продажем таких товарів : Закон України від 02.12.2020 № 1019-IX : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1019-20#Text> (дата звернення: 27.04.2026).

11. Про деякі аспекти, що стосуються договорів про продаж товарів, про внесення змін до Регламенту (ЄС) 2017/2394 і Директиви 2009/22/ЄС та про скасування Директиви 1999/44/ЄС : Директива від 20.05.2019 № 2019/771. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_026-19#Text (дата звернення: 28.04.2026).

12. Про електронну комерцію : Закон України від 03.09.2015 № 675-VIII : станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text> (дата звернення: 29.04.2026). Договір публічної оферти: переваги, вимоги та правила. *Бухгалтерський і фінансовий сервіс для ІТ ФОП та ІТ компаній України*. URL: <https://monefy.ua/blog/dohovir-publichnoi-oferty/> (дата звернення: 29.04.2026).

13. Про затвердження переліку товарів, що не підлягають обміну (поверненню) : Постанова Каб. Міністрів України від 01.11.2024 № 1243. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1243-2024-п#Text> (дата звернення: 29.04.2026).

14. Про затвердження Правил роздрібної торгівлі непродовольчими товарами : Наказ М-ва економіки України від 19.04.2007 № 104 : станом на 2 жовт. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1257-07#Text> (дата звернення: 29.04.2026).

15. Про затвердження Правил роздрібної торгівлі продовольчими товарами : Наказ М-ва економіки та з питань європ. інтеграції України від 11.07.2003 № 185 : станом на 2 жовт. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0628-03#Text> (дата звернення: 29.04.2026).
16. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI : станом на 14 черв. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text> (дата звернення: 29.04.2026).
17. Про захист прав споживачів : Закон України від 10.06.2023 № 3153-IX : станом на 2 берез. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3153-20#Text> (дата звернення: 29.04.2026).
18. Суб'єкти договору роздрібної купівлі-продажу. Правовий статус продавця. *StudFiles*. URL: <https://studfile.net/preview/10137531/page:6/> (дата звернення: 26.04.2026).
19. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV : станом на 1 лют. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 28.04.2026).
20. Як захистити свої права при покупках товарів онлайн в Україні - ПОЛІТАРЕНА. *ПОЛІТАРЕНА - Політика, Вибори, Політичні новини*. URL: <https://politarena.ua/yak-zakhystyty-svoi-prava-pry-pokupkakh-tovariv-onlayn-v-ukraini-164438/> (дата звернення: 29.04.2026).
21. The United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG) • Aceris Law. *Aceris Law*. URL: <https://www.acerislaw.com/the-united-nations-convention-on-contracts-for-the-international-sale-of-goods-cisg/> (дата звернення: 29.04.2026).